

TUTORIA I RESILIÈNCIA ACADÈMICA

EL DEBAT SOBRE EL MODEL EDUCATIU

SALVADOR CARRASCO CALVO
M.MELÀNIA GÓMEZ HERNÁNDEZ

EL DEBAT SOBRE EL MODEL EDUCATIU

TUTORIA I RESILIÈNCIA ACADÈMICA

L'acció tutorial és transversal a tot el sistema educatiu, des de l'educació infantil i primària fins a la Universitat. D'aquí la seva complexitat i la seva especificitat, segons l'etapa o nivell de què parlem. En aquest article ens centrarem en l'Educació Secundària Obligatòria.

En els centres educatius, els criteris organitzatius i les línies prioritàries de funcionament de la tutoria es fixen en el els respectius *Plans d'Acció Tutorial (PAT)*, que donen coherència a l'acció dels tutors en el centre i faciliten orientacions i materials per a l'acció dels tutors. En aquest article parlarem de l'acció dels tutors amb els estudiants, les famílies i la resta del professorat.

Definim l'acció tutorial com *el conjunt d'accions educatives que contribueixen al desenvolupament personal de l'estudiant, al seguiment del seu procés d'aprenentatge i orientació* (Hart et alii , p.26).

Comencem per assenyalar com la tasca de les tutores i els tutors té a veure amb tres tipus de factors, que l'emmarquen i fan possible.

1.- Els diferents marcs familiars, socioeconòmics i culturals de l'alumnat.

En la tutoria es manifesten i posen en evidència les estretes relacions existents entre famílies, docents i comunitat, les seves limitacions i, més sovint del que hom desitjaria, les seves disfuncions. La complexitat del tema prové de diferents fronts. El que l'experiència ens diu és que les formes de relacionar-se al sí de les famílies està en un intens procés de canvi que pauta formes de control de l'activitat dels fills/filles més permissives, menys exigents i molt condicionades.

Aquest canvi en les pautes es deu a les diferents situacions econòmiques i les expectatives socials dels progenitors. Si abans de la crisi les necessitats

econòmiques feien inviable en molts casos la conciliació familiar, després de la darrera s'ha convertit en impossible.

Això no afecta solament al nucli familiar sinó que també fa difícil la col·laboració entre família i centre educatiu. Les famílies pacten unes normes de convivència mentre que al mateix temps les flexibilitzen. La comunicació amb el centre educatiu es redueix en molts casos.

Respecte a la diversitat, l'entorn de les famílies, moltes vegades acaba essent una realitat molt més llunyana del que podem pensar. La falta d'eines per part de les famílies, com ara el desconeixement de la llengua, o la falta de informació en alguns casos per part del tutor (sigui el motiu que sigui) fa que no es pugui incidir en alguns aspectes que afecten a l'aplicació dels PAT.

2.- Els perfils, la diversitat i les diferents necessitats de l'alumnat.

El desenvolupament de la identitat personal implica l'autoconsciència d'un mateix, la identitat corporal, la capacitat de mantenir la coherència personal. Són qüestions que els tutors/es han de tenir presents en els contactes individuals i en el treball grupal, perquè poden ser objecte de reflexió, amb major o menor grau de confidencialitat; perquè poden condicionar determinades actituds amb els companys, a classe o als patis, i motivar reaccions interiors de profundes repercussions en la personalitat, especialment entre adolescents.

La tutoria ha de fomentar valors com el sentit de solidaritat, el companyerisme, la cooperació o el diàleg, entre d'altres. Valors fonamentals que ajuden al ple desenvolupament personal de l'alumnat.

D'altra banda, el tutor ha d'estar preparat per enfrontar altres tipus de situacions en què, a vegades, ens trobem i ens sorprenen sense cap tipus de preparació específica. El tutor ha de poder parlar obertament de l'acceptació personal, l'autoestima, l'anorèxia, la bulímia, les drogues... i un llarg etcètera. El tutor ha de saber obtenir la confiança de l'alumne d'una forma progressiva i natural, sense forçar res. A partir d'aquesta confiança comença una labor d'acompanyament personal i acadèmic.

3.- El desenvolupament personal dels estudiants i les expectatives dels pares i mares, respecte dels estudis.

Part del treball del tutor és l'orientació, a cada nivell diferent. En arribar al segon cicle d'E.S.O. és habitual l'orientació de cara al futur i als estudis. Per això és important estudiar detingudament cas per cas per tal de poder realitzar un guiatge acurat i positiu tant a l'alumne com a les famílies. Malgrat sembli una obvietat, a vegades la informació de les famílies respecte als estudis o les possibilitats dels fills és parcial, amb la qual cosa és important el diàleg continu amb l'alumne i la comunicació amb els pares si s'observa una manca d'informació.

La tutoria és l'espai adequat per a poder tractar als alumnes de forma individual i col·lectiva, no només des d'una vessant acadèmica, sinó també personal. On es pot fomentar el treball, individual, grupal i col·lectiu.

L'acció tutorial facilita als alumnes eines per al seu desenvolupament. Amb el tancament dels centres educatius, s'ha posat en evidència la necessitat d'una bona tutoria; de la importància del treball dels tutors i tutores, i de la gran capacitat organitzativa del propi professorat.

Però també ha deixat en evidència les mancances organitzatives i econòmiques per part del propi Departament en el moment en què els tutors i direccions han hagut de redistribuir-se de forma ràpida per tal de seguir afavorint els alumnes, sobretot aquells alumnes que necessiten de dita orientació formativa i que s'han vist confinats en plena orientació acadèmica.

Tal vegada caldria emfatitzar més la tasca de la Coordinació pedagògica i dels tutors en la presa de decisions i de l'assessorament per tal que la societat valorés més la labor que hi ha al darrere.

En el marc de l'*Enfocament de la Resiliència Acadèmica* s'intenta que el conjunt dels alumnes, especialment els més vulnerables, assoleixin el rendiment acadèmic més òptim, malgrat les situacions circumstàncies adverses en què es puguin trobar. Es tracta de donar suport als infants i adolescents en les seves tasques diàries, per afavorir que puguin fer front a les adversitats i situacions personals en que es trobin. L'alumnat ha de poder superar els principals factors de risc que els puguin afectar, com son les condicions

adverses a l'estudi per raons d'habitatge, l'aïllament social i la inestabilitat familiar, el baix nivell educatiu de la família, la violència domèstica, situacions d'estrès i malestar emocional, entre d'altres.

Per a tot això resulta bàsic identificar l'alumnat vulnerable i detectar les seves necessitats. Davant situacions, successos o problemes que puguin sorgir, *els tutors i tutores tenen un paper primordial*. Són ells els que han de detectar, formular, acceptar i plantejar el problema en qüestió, procurant que els alumnes afectats conservin les coses bones que tenen i involucrar en el procés altres persones de suport que l'alumne o alumna pugui necessitar. D'aquesta manera l'acció tutorial pot esdevenir una peça clau en els centres per l'atenció a la diversitat i la lluita contra la vulnerabilitat de l'alumnat necessitat d'una atenció específica.

Un grup d'alumnes de quart d'E.S.O. caracteritzava, en base a la seva experiència, el perfil i qualitats del tutor dient que ha de saber:

- Analitzar els problemes que tenim i intentar resoldre'ls adequadament; saber treballar amb nosaltres i "controlar-nos" amb respecte; pensar en nosaltres i ajudar-nos en els moments difícils o importants.
- Tenir disponibilitat i saber posar-se al lloc que toca, en qualsevol situació.
- Trametre confiança, tenir bon rotllo quan toca, connectar amb les persones de tots i cada un dels alumnes, amb simpatia. Que se li puguin explicar les coses i que transmeti bona vibra.
- Ajudar a que el grup – classe sigui una "pinya" i a tots i cada un dels alumnes a "millorar i fer front als problemes i a canviar".
- Estimar-se als alumnes, preocupar-se per ells, si cal. Tenir-ne cura i preocupació per tots. Sempre "saber escoltar, sense jutjar, ni comentar, només escoltar... això et fa sentir segur i valorat". "Estar present en els moments més complicats... i arribar a la vida de l'alumnat, de veritat, amb simpatia i exigència quan toca.

Podem concloure que una bona tutoria incideix en la dinàmica dels centres, de l'aula i de les famílies, sempre i quan hagi un treball comú entre tota la comunitat educativa.

REFERÈNCIES

Hart, A. et alii

L'enfocament de la Resiliència Acadèmica en la promoció de la salut mental dels adolescents. Proposta per a la seva aplicació en centres educatius. Càtedra Educació i Adolescència. Abel Martínez Oliva. Col.lecció Monogràfics. Vol 4. Universitat de Lleida. Lleida, 2018.

Rodríguez, S. et alii

Manual de tutoria universitària. Recursos para la acción.

Octaedro: Barcelona, 2008.

Tort, A. i Collet, J.

Escoles, Famílies i Comunitats. Octaedro – Ed. Eumo, Vic, 2017.

Vila, I.

Família, Escuela y Comunidad. ICE- Horsori: Barcelona, 1998.

Salvador Carrasco Calvo

(Professor Emérit de Sociologia.UB)

M. Melània Gómez Hernández

(Professora de Secundària. IES Les Corts, Barcelona)